

The International Community, Ethics, and the Humanization of International Law with an Emphasis on Sustainable Development

Hoshiar Veisi¹

1. Faculty Member, Department of Law, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: veisi@pnu.ac.ir

ARTICLE INFO	Abstract
Article type: Research Paper Article history: Received 20 May 2025 Received in revised form 15 June 2025 Accepted 3 August 2025 Available online 24 December 2025 Keywords: International community sustainable development international law	Contemporary international law carries a moral promise: the protection of human dignity. Yet, historical experience reveals that this promise is invariably realized against a backdrop of legitimized violence. Drawing on the thought of Giorgio Agamben, this article seeks to demonstrate that what legal literature terms the "structural deficiencies" of international society is, at its fundamental level, nothing other than a manifestation of the metaphysical structure of sovereignty—a structure that admits life into the legal order only by excluding it. Relying on Barry Buzan's classic distinction between the international system and international society (Buzan, 1993), and engaging critically with the views of Angehi, d'Aspremont, Vincent, Allott, and Bianchi, the argument is made that "governmental deficiency" (the absence of global public authority) and "constitutional deficiency" (the fetishization of sovereignty) are not shortcomings remediable through legal engineering; rather, they are two concrete forms of a permanent state of exception at the international level. This argument is pursued across three specific domains of positive international law: the system of <i>jus cogens</i>* norms as an exclusionary inclusion of fundamental values (drawing on Article 53 of the Vienna Convention and the 2022 conclusions of the International Law Commission); the Responsibility to Protect as a generator of the "camp" (drawing on the 2005 World Summit Outcome Document); and international criminal justice as the selective suspension of norms (drawing on the crisis surrounding the sanctions imposed

How to cite: Veisi, H. (2025). The International Community, Ethics, and the Humanization of International Law with an Emphasis on Sustainable Development, *Geography and Regional Planning*, 15 (2), 452-470. <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.602039.4550>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights
DOI: <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.602039.4550>

Publisher: Qeshm Institute of Higher Education

Introduction

Contemporary international law claims to protect human dignity, uphold fundamental values, and promote a more humane international order. However, the practical operation of the international legal system reveals a persistent gap between these normative aspirations and their realization. The absence of effective global public authority, the predominance of state sovereignty, and the selective application of international norms create structural limitations that weaken the protection of human life and dignity. These limitations become particularly visible in the implementation of peremptory norms, the Responsibility to Protect, and international criminal justice, where legal standards may be suspended, selectively interpreted, or constrained by powerful states. Consequently, individuals and vulnerable populations can remain exposed to violence despite the existence of international legal protections. From an Agambenian perspective, these contradictions reflect a deeper structure of exception in which sovereignty determines when and for whom legal norms apply. Therefore, the central problem is how international law can move beyond sovereignty-centered structures and develop an ethical and human-centered framework capable of protecting human dignity and supporting sustainable development.

Methodology

This study employs a qualitative, analytical approach based on library and documentary research. It critically examines scholarly literature, international legal instruments, institutional documents, and relevant judicial and contemporary sources. The theoretical framework draws primarily on Giorgio Agamben's concepts of sovereignty, the state of exception, bare life, and inclusive exclusion. The analysis also engages with Buzan, Allott, d'Aspremont, Vincent, Bianchi, and other international law scholars to examine structural deficiencies in the international society and their implications for human dignity and the humanization of international law.

Results and Discussion

The findings indicate that the structural deficiencies of the international legal order

are not merely technical or institutional shortcomings but are deeply rooted in the sovereignty-centered architecture of international law. The analysis identifies two interconnected deficiencies: governmental deficiency, reflected in the absence of effective global public authority, and constitutional deficiency, manifested in the persistence of sovereign power beyond meaningful supranational constraints. From an Agambenian perspective, these deficiencies reproduce a permanent state of exception in which legal norms can be selectively suspended. This pattern is evident in three areas: peremptory norms, the Responsibility to Protect, and international criminal justice. Although these mechanisms seek to protect fundamental values and human dignity, their implementation remains vulnerable to political power and selective enforcement. The findings therefore support the argument that the humanization of international law cannot be achieved simply by expanding existing legal institutions. Rather, it requires transforming the relationship between sovereignty and human life. Consistent with Allott, Bianchi, Vincent, and d'Aspremont, the study emphasizes constitutional limitation, broader participation, and supranational solidarity. Ultimately, protecting dignity requires an international order in which human life is not subordinated to sovereign exception.

Conclusion

This study concludes that the challenges facing the humanization of international law cannot be adequately explained as deficiencies in legal rules, institutions, or mechanisms alone. The analysis demonstrates that the governmental deficiency, represented by the absence of effective global public authority, and the constitutional deficiency, reflected in the persistence and fetishization of state sovereignty, are interconnected manifestations of a deeper structural condition. From an Agambenian perspective, this condition corresponds to the normalization of the state of exception, whereby sovereignty retains the capacity to suspend legal norms and determine whose life receives effective protection. The examination of peremptory norms, the Responsibility to Protect, and international

criminal justice confirms that even mechanisms designed to safeguard fundamental values remain vulnerable to selective implementation and political power. Accordingly, merely strengthening existing institutions cannot fully resolve the problem. A meaningful humanization of international law requires a transformation in the relationship between sovereignty, law, and life. Sovereignty should increasingly be understood as a limited and fiduciary authority rather than an unrestricted power of

exception. At the same time, international legal order should provide greater space for participation by individuals, social movements, marginalized states, and other relevant actors. Ultimately, the protection of human dignity and sustainable development depends on an international society in which legal norms constrain power consistently and human life is protected beyond the boundaries of nationality, political interest, and sovereign discretion.

Ethical considerations

Following the principles of research ethics

The authors have observed the principles of ethics in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

First author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and

interpretation of information and results, preparing a draft of the article

Ethical Considerations

The authors affirm that they have adhered to ethical research practices, avoiding plagiarism, misconduct, data fabrication or falsification, and have provided their consent for this article's publication.

Funding

This research was conducted without any financial support from Payam Noor University.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای

شاپا چاپی: 6462-2228 شاپا الکترونیکی: 2112-2783

Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

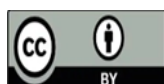

جامعه بین‌المللی، اخلاق و انسانی شدن حقوق بین‌الملل با تاکید بر توسعه پایدار هوشیار ویسی¹

1. نویسنده مسئول، عضو هیات علمی گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.. رایانامه: veisi@pnu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: 1404/02/30 تاریخ بازنگری: 1404/03/25 تاریخ پذیرش: 1404/05/12 تاریخ انتشار: 1404/10/03 کلیدواژه‌ها: جامعه بین‌المللی توسعه پایدار حقوق بین‌الملل	حقوق بین‌الملل معاصر حامل وعده‌ای اخلاقی است؛ حفاظت از کرامت انسانی. با این همه، تجربه تاریخی نشان می‌دهد که این وعده همواره در افق از خشونت مشروعیت یافته تحقق می‌یابد. نوشتار حاضر با تکیه بر اندیشه جورجو آگامبن می‌کوشد نشان دهد که آنچه در ادبیات حقوقی «نقصان‌های ساختاری» جامعه بین‌المللی خوانده می‌شود، در لایه بنیادین خود چیزی جز جلوه‌ای از ساختار متافیزیکی حاکمیت نیست؛ ساختاری که حیات را تنها از رهگذر طرد آن از خویش در نظم حقوقی وارد می‌کند. با استناد به تمایز کلاسیک بری بوزان میان نظام و جامعه بین‌الملل (Buzan, 1993)، و در تعامل انتقادی با آرای آنگهی، داسپرمون، وینسنت، آلوت و بیانکی، استدلال می‌شود که «نقصان حکومتی» (فقدان قدرت عمومی جهانی) و «نقصان مشروطیتی» (بتواریگی حاکمیت) کاستی‌هایی نیستند که با مهندسی حقوقی قابل جبران باشند، بلکه دو صورت انضمامی از وضعیت استثنایی دائمی شده در سطح بین‌المللی اند. این استدلال در سه حوزه مشخص حقوق بین‌الملل موضوعه پی گرفته می‌شود: نظام قواعد آمره به‌مثابه شمول‌طردکننده ارزش‌های بنیادین (با تکیه بر ماده ۵۳ کنوانسیون وین و نتیجه‌گیری‌های ۲۰۲۲ کمیسیون حقوق بین‌الملل)، مسئولیت حمایت به‌مثابه مؤلف اردوگاه (با تکیه بر سند اجلاس جهانی ۲۰۰۵)، و عدالت کیفری بین‌المللی به‌مثابه تعلیق گزینشی هنجار (با تکیه بر بحران تحریم‌های بهمن ۱۴۰۳ تا خرداد ۱۴۰۴ علیه دیوان بین‌المللی کیفری). نتیجه این تحلیل آن است که برون‌رفت از این وضعیت نه در تکمیل نقصان‌ها، بلکه در واژگون‌سازی رابطه حاکمیت و حیات، و گشودن افق فراتر از اصل حاکمیت ملی نهفته است.

استناد: ویسی، هوشیار. (1404). جامعه بین‌المللی، اخلاق و انسانی شدن حقوق بین‌الملل با تاکید بر توسعه پایدار. *جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای*، 15(2)، 470-452. DOI:10.22034/jgeoq.2026.602039.4550

© نویسندگان.

ناشر: موسسه آموزش عالی قشم

مقدمه

چند سال پیش را در نظر آورید. دیوان بین‌المللی کیفری احکام بازداشتی صادر می‌کند که وعده پایان بی‌کیفری را اعلام می‌دارد؛ در بهمن ۱۴۰۳ (فوریه ۲۰۲۵)، ایالات متحده آمریکا به‌موجب دستور اجرایی خود، یکی از قضات این دیوان را تحریم می‌کند، و در خرداد ۱۴۰۴ (ژوئن ۲۰۲۵) این تحریم را به قضات دیگری نیز گسترش می‌دهد (U.S. Department of State, 2025؛ Forbes, 2025). این وضعیت را نباید تناقضی عارضی انگاشت؛ آنچه در این‌جا بازتاب می‌یابد، ساختار بنیادین هر نظم حقوقی است: هنجار برقرار می‌شود، اما درست در لحظه اعمال، حاکمیت با تعلیق همان هنجار، خود را تثبیت می‌کند. به تعبیر جورجو آگامبن، این همان وضعیت استثنایی است: نه آشوبی پیش‌حقوقی، بلکه فضایی که در دل نظم گشوده می‌شود و در آن قانون، با کنار نهادن خویش، حیات را در اختیار می‌گیرد (Agamben, 1998: 15-29). حاکم هم‌زمان درون و بیرون نظم حقوقی می‌ایستد، و همین ایستادن دوگانه است که ساختار هر نظم حقوقی مبتنی بر حاکمیت را رقم می‌زند.

حقوق بین‌الملل کلاسیک، فرد را ضمیمه حاکمیت می‌دانست (Koskeniemi, 2006: 5-7). سپس، از دل ویرانه‌های جنگ جهانی دوم، انسان از حاشیه به متن آمد و قواعد آمره وعده دادند که کرامت انسانی غایت این نظام حقوقی خواهد بود (Meron, 2006: 1-6؛ Saul, 2015: 26-30). این وعده اما، خود تله ساختاری نظم حقوقی از آب درآمد: ورود «انسان» به حقوق بین‌الملل نه به‌مثابه سوژه‌ای زنده، بلکه به‌صورت حیات برهنه‌ای صورت گرفت که حاکمیت می‌تواند در هر لحظه از قالب حقوقی‌اش تهی سازد. آگامبن در تحلیل خود از وضعیت پناهنده نشان می‌دهد که حقوق بشر، انسان را همان‌قدر که حمایت می‌کند، به شهروند نیز گره می‌زند؛ از این‌رو، هر که تابعیت خود را از دست بدهد، به هومو ساکر بدل می‌گردد: کسی که کشتنش ممکن است بی‌آنکه قتلی رخ داده باشد (Agamben, 2000: 20-22؛ Agamben, 1998: 71-74). وعده انسانی‌شدن حقوق بین‌الملل، بنابراین، وعده شمول حیات در نظم حقوقی بود، اما شمولی که از همان آغاز طردکننده بود: حیات را در قالب شهروند به رسمیت می‌شناخت تا حیات بی‌قالب را در معرض خشونت بی‌حدوحصر رها کند.

تمایز کلاسیکی که بری بوزان میان نظام و جامعه بین‌الملل نهاده است، هرگاه در این افق آگامبنی بازخوانی شود، عمق تازه‌ای می‌یابد. بوزان نظام را وضعیتی می‌داند که در آن واحدها چنان با یکدیگر تعامل دارند که رفتار هر یک عاملی ضروری در محاسبات دیگری است، و جامعه را وضعیتی که در آن این واحدها از رهگذر گفت‌وگو و رضایت، قواعد و نهادهایی مشترک برقرار کرده‌اند (Buzan, 1993: 331). او همچنین از مسیر کارکردی (Gesellschaft) به‌سوی جامعه‌ای سخن می‌گوید که محدودتر، مشروط‌تر و شکننده‌تر است (Buzan, 1993: 336). از منظر آگامبنی، این شکنندگی ذاتی هر نظامی است که بر شمول طردکننده استوار شده باشد. وعده جامعه، یعنی گفتمان حقوق بشر، قواعد آمره و مسئولیت حمایت، تلاشی است برای شمول حیات در نظم حقوقی، اما این شمول همواره از رهگذر تولید یک «بیرون» در «درون» صورت می‌گیرد: حیاتی که در قالب دولت‌ملت نمی‌گنجد، یا قدرتی که «دشمن» ارزش‌های جهانی خوانده می‌شود، از دایره حمایت هنجار طرد می‌شود تا حمایت از باقی افراد ممکن گردد. واقعیت نظام، یعنی محاسبه قدرت، بیرون از جامعه نایستاده، بلکه دقیقاً در همین شکاف طرد جای گرفته است: حاکمیت با تعلیق گزینشی هنجار، مرز میان حیات مصون و حیات رهاشده به خشونت را ترسیم می‌کند.

ژان داسپریمون با نگاهی نئوهابزی، بنیان نظم حقوقی بین‌المللی را نه بر ارزش‌های جهان‌شمول، بلکه بر منافع فردی و جمعی همواره در حال تحول استوار می‌داند (d'Aspremont, 2007: 7) و هشدار می‌دهد که تلقی یک پروژه هژمونیک در پس رویکردهای ارزش‌محور، پذیرش جهان‌شمول آن‌ها را تضعیف می‌کند (d'Aspremont, 2007: 36). این نگاه بدبینانه، هرچند واقع‌بینانه، تحلیل را در همان سطح منافع متوقف می‌سازد. پرسش عمیق‌تری که رویکرد آگامبنی طرح می‌کند این است: چه سازوکاری منافع را به ارزش بدل می‌سازد؟ پاسخ در ساختار حاکمیت نهفته است: حاکم با اعلام وضعیت استثنایی تصمیم

می‌گیرد که کدام حیات شایسته حمایت و کدام حیات رهاشده به خشونت است؛ ارجاع به «ارزش‌های جهانی» غالباً چیزی جز نام مستعار همین تصمیم حاکمیتی نیست. آن‌گاه که «تروریسم» یا «تهدید هسته‌ای» به‌مثابه وضعیت استثنایی اعلام می‌شود، قدرت بزرگ برای خود صلاحیت تعلیق هنجار منع توسل به زور، تعلیق مصونیت غیرنظامیان، و تعلیق کرامت انسانی «دشمن» قائل می‌شود.

اندرو وینسنت با طرح مفهوم «سندرم بازتابی دولت» نشان می‌دهد که دولت‌ملت ارگانیک هم‌زمان هم سوژه و هم ابژه حقوق بشر است (Vincent, 2010: 170-171)، و نسل‌کشی در کامل‌ترین صورت خود، بدون منابع و ظرفیت‌های سیاسی دولت‌ملت مدرن، به‌سادگی ممکن نمی‌بود (Vincent, 2010: 108). این تحلیل، در چارچوب آگامبن، مؤید این نکته است که اردوگاه نه یک ناهنجاری تاریخی، بلکه بیوس (bios) پنهان دولت‌ملت مدرن است؛ آگامبن اردوگاه را فضایی تعریف می‌کند که در آن وضعیت استثنایی به قاعده بدل می‌شود و حیات به حیات برهنه فروکاسته می‌گردد (Agamben, 1998: 166-180). نقصان مشروطیتی و نقصان حکومتی که موضوع این نوشتارند، از این منظر، جز نام‌های دیگری برای همین وضعیت استثنایی دائمی‌شده در سطح بین‌الملل نیستند.

فیلیپ آلوت، نقصان‌ها را برآمده از یک واقعیت کاذب تاریخی می‌داند (Allott, 2002: ch. 11, §4). از نگاه آگامبنی اما، این «واقعیت کاذب» خود کارکردی ایجابی حاکمیت است: حاکمیت با تولید دوپارگی‌های مخرب — خود/دیگری، قدرت/اخلاق، بالفعل/آرمان — جهان را چنان چارچوب‌بندی می‌کند که تصمیم حاکمیتی بر سر حیات، طبیعی و گریزناپذیر جلوه کند. آنچه آلوت «بت‌وارگی حاکمیت» می‌نامد (Allott, 2002: ch. 12, §1)، همان است که آگامبن ساختار متافیزیکی حاکمیت می‌خواند: حاکمیت نه واقعیتی تجربی، بلکه سازوکاری برای تولید واقعیت است؛ سازوکاری که حیات را تنها از رهگذر طرد بنیادین خود از خود، در نظم حقوقی وارد می‌کند. بنابراین، نقصان‌ها کاستی‌های یک نظم حقوقی ناقص نیستند، بلکه شرط امکان همان نظم‌اند: نظمی حقوقی که بر حاکمیت استوار باشد، جز با تولید مداوم یک «بیرون» طردشده — حیات برهنه، دشمن، استثنا — قادر به بازتولید خود نیست.

آندریا بیانکی با اشاره به جدایی نظریه از عمل و خطر زوال نظام در پی پراکندگی گفتمان نظری (Bianchi, 2009: 406)، بحران را به‌درستی تشخیص می‌دهد، هرچند درمانی صرفاً نظری را کافی نمی‌شمارد. این نوشتار بر آن است که بحران نه در سطح گفتمان، بلکه در سطح هستی‌شناختی نظم حقوقی جای دارد: تا زمانی که حاکمیت اصل بنیادین سازمان‌دهی حیات جمعی بشر باقی بماند، هر وعده اخلاقی سرانجام به خشونت تاز خواهد انجامید. برون‌رفت از این بن‌بست را نه باید در تکمیل نقصان‌ها جست‌وجو کرد، بلکه در واژگون‌سازی رابطه حاکمیت و حیات: حیات باید از چنگ شمول طردکننده رها شود، و کرامت نه صفتی که حاکمیت اعطا می‌کند، بلکه واقعیتی ذاتی از حیات زنده شناخته شود.

۲. معماری معیوب: دو نقصان بنیادین جامعه بین‌الملل در افق وضعیت استثنایی

۲-۱. نقصان حکومتی: جامعه‌ای بدون قدرت عمومی جهانی، یا پراکندگی حاکمیت استثناساز؟

آلوت استدلال می‌کند که هر جامعه‌ای از سه لایه نظام‌های حقوقی، حکومتی و غیرحکومتی تشکیل شده است، و در سطح بین‌المللی، لایه حکومتی - دولت جهانی - غایب است (Allott, 2002: ch. 11, §2-3). این نقصان حکومتی، در روایت آلوت، موجب می‌شود نظام (محاسبه قدرت) همواره بر جامعه (اخلاق مشترک) پیشی گیرد و زمینه‌ای برای اخلاقی‌نمایی ابزاری فراهم آورد (Allott, 2002: ch. 11, §4). از نگاه آگامبنی، اما، فقدان حکومت جهانی نقصی عارضی نیست، بلکه ساختار ضروری نظم است که بر حاکمیت‌های متکثر بنا شده است. حاکمیت در سطح بین‌الملل دقیقاً به این دلیل عمل می‌کند که در نقطه‌ای واحد تمرکز نیافته است: هر دولت‌ملت خود «حاکمی کوچک» است که در قلمرو خویش، حق اعلام وضعیت استثنایی،

تصمیم‌گیری بر سر حیات و مرگ، و تعلیق هنجارها را برای خود محفوظ می‌دارد. آنچه آلت فقدان حکومت جهانی می‌نامد، در واقع همان حضور پراکنده و متکثر ساختاری حاکمیتی است که در درون دولت-ملت مدرن به اردوگاه می‌انجامد. بیانکی فقدان مکانیسم‌های مناسب برای قانون‌گذاری عمومی را برجسته‌ترین چالش پیش‌روی جامعه بین‌الملل می‌داند و یادآوری می‌کند که معاهدات چندجانبه فرآیندی دشوار و زمان‌بر دارند، و ظرفیت آن‌ها برای تبدیل شدن به قانونی عمومی، به شمار دولت‌های تصویب‌کننده بستگی دارد (Bianchi, 2009: 395-396). این وضعیت را از دریچه آگامبن می‌توان چنین خواند: جامعه بین‌الملل، برخلاف نظم‌های حقوقی ملی، حتی ظاهر یک حاکم واحد را نیز ندارد؛ اما این به معنای غیاب حاکمیت نیست، بلکه به معنای پراکندگی آن در شبکه‌ای از دولت‌هاست که هر یک، در نبود یک قانون‌گذار مرکزی، خود هم‌زمان قانون‌گذار، مجری و مفسر وضعیت استثنایی خویش است. نهادهای بین‌المللی نیز در این شبکه نه در مقام حاکمی فرادولتی، بلکه صرفاً به عنوان ابزارهایی برای مدیریت حیات جمعی عمل می‌کنند؛ ابزارهایی که دولت‌های قدرتمند می‌توانند با تعلیق همکاری خود، به سادگی از سر راه بردارند. نقصان حکومتی، بدین سان، خلأیی موقت نیست، بلکه شکل ویژه‌ای از سازمان‌دهی سیاسی حیات در مقیاس جهانی است؛ سازمان‌دهی‌ای که در آن «جامعه بین‌المللی» نامی فریبنده برای شبکه‌ای از حاکمیت‌هاست که هر یک، بالقوه، می‌تواند در قلمرو خود یا علیه دیگری وضعیت استثنایی اعلام کند.

۲-۲. نقصان مشروطیتی: بت‌وارگی حاکمیت، یا ساختار متافیزیکی شمول‌طردکننده؟

آلت ریشه نقصان مشروطیتی را در بت‌وارگی حاکمیت می‌جوید: حاکمیت بت‌دنیای مدرن است، شیئی ساخته ذهن بشر که پرستیده شده و واقعیتی مسلّم انگاشته شده است (Allott, 2002: ch 12, §1). این بت‌وارگی سه دپارگی مخرب پدید آورده است: خود/دیگری، قدرت/اخلاق، و بالفعل/آرمان (Allott, 2002: ch 12, §3). پیامد آن غیاب انقلاب مشروطیت در سطح بین‌المللی است: حاکمیت در روابط میان دولت‌ها به شکل خام و اولیه خود باقی مانده است، حال آنکه در درون جوامع ملی، قانون اساسی همچون قانونی فراتر از قدرت ظاهر شده است (Allott, 2002: ch 12, §4). این تحلیل روشنگر است، اما آگامبن اجازه می‌دهد گامی فراتر برداریم: بت‌وارگی حاکمیت خود محصول ساختار حاکمیت است، نه علت آن. حاکمیت ذاتاً ساختاری الهیاتی-سیاسی دارد که خود را در جایگاه یک «بیرون» نسبت به نظم حقوقی می‌نشانند و از همین موضع، صلاحیت تعلیق هنجار را برای خود قائل می‌شود. آنچه آلت «بت‌وارگی» می‌خواند، در واقع کارکردی ضروری برای پنهان‌ساختن خشونت بنیادین حاکمیت است: حاکمیت با بدل شدن به بت، این حقیقت را می‌پوشاند که مشروعیتش نه از هنجار، بلکه از تصمیم بر سر استثنا برمی‌خیزد.

از این زاویه، غیاب مشروطیت بین‌المللی تأخیری تاریخی نیست، بلکه شرط بقای حاکمیت‌های ملی است. یک قانون اساسی فرادولتی به معنای دقیق کلمه، پایان حاکمیت به مثابه قدرت تصمیم‌گیری بر سر استثنا خواهد بود؛ از همین رو، قدرت‌های بزرگ با هر آنچه رنگ‌وبویی از مشروطیت فرادولتی داشته باشد — حتی آنگاه که خود مروج گفتمان حقوق بشرند — به شدت مقابله می‌کنند. تحریم قضات دیوان بین‌المللی کیفری از سوی آمریکا طی سال ۱۴۰۳-۱۴۰۴ (U.S. Department of State, 2025؛ Forbes, 2025) را نمی‌توان اقدامی خلاف‌قاعده دانست، بلکه باید آن را تأیید قاعده از زبان حاکم خواند؛ تأییدی بر این نکته که در تحلیل نهایی، این حاکم است که تعیین می‌کند هنجار کجا اعمال شود و کجا معلق بماند.

وینسنت نشان می‌دهد که «دولت مدنی» (civil state) تنها راه‌هایی از سندرم بازتابی است؛ دولتی که خود محدودسازی مشروطه را درونی کرده و نسبت به تکین‌های فرهنگی بی‌تفاوت مانده است (Vincent, 2010: 178-179). از نگاه آگامبنی، این دولت مدنی هرچند همچنان در افق حاکمیت باقی می‌ماند، حاوی امکانی گشاینده است: اگر حاکمیت بپذیرد که خود را به مثابه صلاحیتی امانی و مشروط محدود سازد، شکافی در ساختار متافیزیکی آن پدید می‌آید که از رهگذر آن می‌توان به

نظمی فراتر از اصل حاکمیت اندیشید. بیانکی نیز با نقد دکترین سنتی موضوعات حقوق بین‌الملل و نظام شدیداً دولت‌محور آن (Bianchi, 2009: 393-394)، بر همین نکته انگشت می‌گذارد: به رسمیت‌شناختن بازیگران و ارزش‌های فرادولتی، ساختار انحصاری حاکمیت را سست می‌کند.

۲-۳. واقعیت کاذب، یا ماشین هستی‌شناختی حاکمیت؟

آلوت سه عنصر سازنده واقعیت کاذب را برمی‌شمارد: شخصیت‌بخشی به دولت، دواپارگی قلمروها، و اسطوره وضعیت طبیعی هابزی (Allott, 2002: ch. 11, 48). داسپرمون نیز هشدار می‌دهد که گفتمان ارزش‌های جهانی می‌تواند به تثبیت اجماعی موقت و دلبخواهی، و مصون‌ماندن آن از پرسش‌گری، بینجامد (d'Aspremont, 2007: 34). پرسش اصلی اما این است: چه نیرویی این واقعیت کاذب را تولید و بازتولید می‌کند؟ پاسخ آگامبنی چنین است: حاکمیت خود یک ماشین هستی‌شناختی است، ماشینی که جهان را به «درون» و «بیرون»، «خود» و «دیگری»، «انسان دارای حقوق» و «هومو ساکر» تقسیم می‌کند. اسطوره وضعیت طبیعی هابزی، همان روایت مشروعیت‌بخش این ماشین است: تا زمانی که باور داشته باشیم بیرون از دولت‌ملت جز وضعیت طبیعی جنگ همه‌علیه‌همه چیزی نیست، حاکمیت را تنها بدیل ممکن خواهیم پنداشت.

این ماشین هستی‌شناختی از طریق وضعیت استثنایی عمل می‌کند. هر بار که قدرتی با توسل به «امنیت ملی»، «مبارزه با تروریسم» یا «مسئولیت حمایت» هنجارهای حقوق بین‌الملل را معلق می‌کند، این ماشین دوری دیگر می‌چرخد و واقعیت کاذب حاکمیت‌محور را بازتولید می‌کند. آنچه داسپرمون «تثبیت اجماع موقت» می‌نامد، از این منظر، چیزی جز انجماد خروجی همین ماشین در نقطه‌ای خاص از زمان نیست: ارزش‌های جهانی در واقع نام دیگر تصمیم‌های پیشین حاکمیت‌هایند که اکنون در لفاف تغییرناپذیری پیچیده شده‌اند. برون‌رفت را نباید در طرد ارزش‌ها جست‌وجو کرد، بلکه در ازکارانداختن این ماشین: در ایجاد سازوکارهایی که به هیچ قدرتی اجازه ندهند از موضع «بیرون» هنجار، تعلیق آن را رقم بزنند.

۲-۴. پیوند با سایر نخ‌های تحلیلی

مأموریت متمدن‌سازیِ آن‌گهی (Anghie, 2005: 1-12)، حیات برهنه آگامبن (Agamben, 1998: 8)، ایدئولوژیِ مداخله‌گریِ ژیک (Žižek, 2005: 127)، کسری دموکراتیکِ ویلر (Weiler, 2004: 550)، و نامعین‌بودگیِ هرد (Hurd, 2011: 293) همگی از یک سرچشمه آب می‌خورند: ساختار حاکمیت‌مدارِ نظم حقوقی جهانی. آن‌گهی نشان می‌دهد که «متمدن‌سازی» چگونه حیات غیراروپایی را به حیات برهنه فروکاست؛ ژیک آشکار می‌سازد که مداخله بشردوستانه حیات «قربانی» را به ابژه‌ای ایدئولوژیک بدل می‌کند؛ ویلر نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری به‌جای «دیگری» او را از شأن سوژگی محروم می‌سازد؛ و هرد آشکار می‌کند که نامعین‌بودگیِ هنجار، همان فضایی است که تصمیم حاکمیتی در آن عمل می‌کند. بیانکی نیز با هشدار درباره پراکندگی گفتمان نظری (Bianchi, 2009: 406) به‌درستی می‌گوید که این پراکندگی می‌تواند به زوال نظام بینجامد؛ اما از نگاه آگامبنی، زوال این نظام خاص می‌تواند شرط ظهور نظم دیگری باشد: نظمی که در آن حیات، دیگر نه از رهگذر طرد، بلکه از رهگذر همبستگی افقی زندگان سامان یابد.

۳. کالبدشکافی نقصان: از قواعد آمره تا مسئولیت حمایت به‌مثابه وضعیت استثنایی

۳-۱. قواعد آمره: ارزش‌های متعالی، یا شمول‌طردکننده اخلاق؟

ماده ۵۳ کنوانسیون وین راجع به حقوق معاهدات (۱۹۶۹) با تعریف قاعده آمره به‌عنوان قاعده‌ای که از سوی جامعه بین‌المللی دولت‌ها، در کلیت خود، به‌عنوان قاعده‌ای پذیرفته و شناخته شده که هیچ تخطی‌ای از آن جایز نیست، سلسله‌مراتبی اخلاقی در جامعه بین‌الملل پدید آورد (Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969: Art. 53). کمیسیون حقوق بین‌الملل در سال ۲۰۲۲، در قرائت دوم، همین معیارِ دوگانه — که یک قاعده هم قاعده‌ای عام و هم موضوع پذیرش و شناسایی عمومی

باشد — را در نتیجه‌گیری‌های ۳ تا ۹ خود بازتولید کرد (ILC, 2022: Draft Conclusions 3-9)، در نتیجه‌گیری‌های ۱۰ تا ۱۹ به آثار حقوقی این قواعد (بطلان معاهدات مغایر، عدم امکان توجیه از طریق حالات نافی وصف متخلفانه، و مانند آن) پرداخت (ILC, 2022: Draft Conclusions 10-19)، و سرانجام در نتیجه‌گیری ۲۳ و پیوست آن، فهرستی غیرحصری از مصادیق پیش‌تر شناخته‌شده — از جمله منع نسل‌کشی، منع شکنجه و منع توسل به زور — به دست داد (ILC, 2022: Draft Conclusion 23 and Annex). این وعده، اما، خود ساختار شمول‌طردکننده را بازتولید می‌کند. از نگاه آگامبنی، قواعد آمره تلاشی است تا «ارزش» جای «تصمیم حاکمیتی» را بگیرد؛ تلاشی که ناکام می‌ماند، زیرا شناسایی هر قاعده به‌عنوان قاعده آمره، خود مستلزم تصمیمی حاکمیتی است: در نبود مرجعی عینی، چه کسی تعیین می‌کند کدام قاعده آمره است؟ پاسخ رسمی، «جامعه بین‌المللی در کلیت خود» است، اما این کلیت خود برساخته‌ای حاکمیتی است که در آن اراده قدرتمندان وزن بیشتری دارد. بدین‌سان، قواعد آمره به محل تلاقی ارزش و حاکمیت بدل می‌شوند: ارزش بنیادین تنها تا آنجا تخلف‌ناپذیر است که حاکم — قدرت‌های بزرگ — آن را چنین بدانند، و همین «دانستن» خود تصمیمی است، نه کشفی.

تصویری موجز از همین منطق را می‌توان در ساختار خود منشور ملل متحد نیز بازیافت. منع توسل به زور، مندرج در ماده ۲(۴) منشور، اصلی بنیادین است که غالباً واجد وصف قاعده آمره دانسته شده است؛ اما همان منشور، در ماده ۵۱ خود، برای دولت‌ها «حق ذاتی دفاع مشروع» را همچون استثنایی درون‌متنی محفوظ می‌دارد (UN Charter, 1945: Arts 2(4), 51). دیوان بین‌المللی دادگستری در رأی نیکاراگوئه نشان داد که این استثناء، به‌رغم صورت‌بندی کوتاه آن در متن منشور، مستلزم رجوع به قواعد عرفی ضرورت و تناسب است که تفسیر و اعمال آن‌ها در هر پرونده به خود دولت‌ها یا دیوان واگذار می‌شود (ICJ, 1986: paras 176, 194-195). به بیان دیگر، نظم حقوقی، هنجاری را که خود به‌عنوان تخلف‌ناپذیرترین قاعده‌اش معرفی می‌کند، بی‌درنگ مشروط به استثنایی می‌سازد که تفسیر مرزهای آن را به تشخیص همان بازیگرانی وامی‌گذارد که قرار است آن قاعده رفتارشان را مهار کند؛ نمونه‌ای موجز از منطق شمول‌طردکننده، این بار نه در حاشیه نظام حقوقی، بلکه در متن صریح یکی از بنیادی‌ترین اسناد آن.

این همان نوسان میان انطباق و آرمان است که کسکنیمی از آن سخن می‌گوید: حقوق بین‌الملل باید هم‌زمان هنجارین و انضمامی باشد؛ فقدان هنجارمندی آن را به عذرخواهی صرف تنزل می‌داد، و استقلال کامل از واقعیت اجتماعی به آرمان‌شهری بی‌ثمر فرو می‌کاست (Koskeniemi, 2012: 12). از نگاه آگامبنی، این نوسان کاستی نیست، بلکه تنفس طبیعی حاکمیت است: حاکمیت با بازی کردن در شکاف میان هنجار و واقعیت، هم‌زمان خود را نگهبان ارزش‌ها و تصمیم‌گیرنده استثناء معرفی می‌کند. داسپرمنون نیز خاطرنشان می‌کند که مفهوم *jus cogens* نه به سبب آنچه می‌توانست بازنمایی کند، بلکه به سبب اثر عملی خود شکل گرفت (d'Aspremont, 2007: 30-31)؛ بدین معنا که قواعد آمره از همان ابتدا در افق محاسبه قدرت زاده شده‌اند: بخشی از سازوکار مدیریت حیات جمعی، که با اعلام برخی ارزش‌ها به‌عنوان «آمره»، هم‌زمان ارزش‌های دیگر را از دایره حمایت بنیادین بیرون می‌راند.

۳-۲. مسئولیت حمایت: از وعده تا اردوگاه

دکترین مسئولیت حمایت (R2P)، که نخست در گزارش کمیسیون بین‌المللی مداخله و حاکمیت دولت‌ها صورت‌بندی شد (ICISS, 2001: xi-xiii)، حاکمیت را از حق به مسئولیت بازتعریف کرد. سند اجلاس جهانی ۲۰۰۵ سازمان ملل متحد، در بندهای ۱۳۸ و ۱۳۹ خود، مسئولیت هر دولت را در حمایت از جمعیت خود در برابر نسل‌کشی، جنایات جنگی، پاکسازی قومی و جنایت علیه بشریت، و نیز مسئولیت مکمل جامعه بین‌المللی را برای به‌کارگیری ابزارهای دیپلماتیک، بشردوستانه و صلح‌آمیز مناسب، به رسمیت شناخت (UNGA, 2005: paras 138-139). دبیرکل وقت سازمان ملل نیز این رویکرد را در گزارش

«در آزادی بزرگ‌تر» پیش از اجلاس، زمینه‌سازی کرده بود (UN Secretary-General, 2005: paras 132-135). آگامبن اما نشان می‌دهد که هر بار حاکمیت به نام حمایت از حیات معلق شود، حیات به حیات برهنه فروکاسته می‌گردد. تجربه لیبی در سال ۲۰۱۱ نشان داد که چگونه مجوز شورای امنیت برای حمایت از غیرنظامیان می‌تواند به ابزار تغییر رژیم بدل شود (IPS News, 2025)، و در غزه طی سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴، فلج‌شدن شورای امنیت عملاً این دکترین را به تعلیق کشاند (Teitt, 2025: 397-394). این تعلیق‌ها را نباید خطاهای اجرایی انگاشت؛ آن‌ها کارکرد منطقی ماشین حاکمیت‌اند: مسئولیت حمایت وضعیت استثنایی بشردوستانه‌ای می‌آفریند که در آن حاکمیت دولت هدف معلق می‌شود و جمعیت آن به حیاتی برهنه بدل می‌گردد؛ حیاتی که در معرض تصمیم «حامیان» قرار می‌گیرد. آنگهی این پدیده را «بازگشت قیومت» می‌خواند (Anghie, 2005: 273-245)، و این قیومت، در افق آگامبنی، چیزی جز تولید یک اردوگاه بین‌المللی نیست: فضایی که در آن هنجارهای عادی حقوق بین‌الملل — حاکمیت، منع توسل به زور، مصونیت غیرنظامیان — معلق می‌شوند و حیات جمعیت تحت‌الحمایه به‌تمامی در اختیار قدرت مداخله‌گر قرار می‌گیرد. ژیک این پدیده را «ایدئولوژی مداخله‌گری» می‌نامد (Žižek, 2005: 127)، ویلر از «کسری دموکراتیک» سخن می‌گوید (Weiler, 2004: 550)، و هرد آن را بر نامعین‌بودگی ذاتی هنجار استوار می‌داند (Hurd, 2011: 293). این تحلیل‌ها اما، در نهایت، وصف‌های گوناگون از یک واقعیت واحدند: در وضعیت استثنایی بشردوستانه، این حاکم مداخله‌گر است که تعیین می‌کند چه کسی انسان است و چه کسی نیست.

۳-۳. عدالت کیفری: هنجاری که حاکم به تعلیق می‌کشد

تأسیس دیوان بین‌المللی کیفری به‌موجب اساسنامه رم (۱۹۹۸) تاج افتخار جامعه بین‌الملل بود (UN, 1998: 2-5؛ Cassese, 1998: 91-90. High-Level Panel, 2004: paras 91-90)، اما بحران بهمن ۱۴۰۳ تا خرداد ۱۴۰۴ (فوریه تا ژوئن ۲۰۲۵) نشان داد این جامعه در برابر نظام تا چه اندازه شکننده است. ایالات متحده در بهمن ۱۴۰۳ نخستین قاضی این دیوان را تحریم کرد و در خرداد ۱۴۰۴ این تحریم‌ها را به قضات دیگری نیز گسترش داد (U.S. Department of State, 2025؛ Forbes, 2025). این اقدام، حقیقتی را عریان کرد که پیش‌تر نیز به‌صورت نظری شناخته شده بود: عدالت کیفری بین‌المللی، در اساس، عدالتی امانی و در گرو اراده قدرت‌های بزرگ است. این وضعیت تجسم کامل ساختار استثناساز حاکمیت است: دیوان نماینده هنجار عدالت است، اما حاکم — قدرت بزرگ — با تحریم قضات، خود را در جایگاه «بیرون» هنجار می‌نشانند و با تعلیق همکاری، آشکار می‌سازد که اعتبار این هنجار تنها تا آنجاست که حاکم اراده کند. کسکنیمی نشان می‌دهد که در نبود مرجعی قضایی فراملی با صلاحیت عام، تنها صلاحیت قضایی است که پایان مجادله حقوقی را رقم می‌زند، و حتی همین صلاحیت نیز نمی‌تواند از تداوم استدلال حقوقی بیرون از چارچوب نهادی جلوگیری کند (Koskeniemi, 2012: 18). این «بیرون از چارچوب نهادی»، از نگاه آگامبنی، دقیقاً فضای وضعیت استثنایی است: قدرتی که می‌تواند از چارچوب نهادی خارج شود و همچنان استدلال حقوقی خود را پیش برد، در واقع در موضع حاکم ایستاده است؛ حاکمی که تعیین می‌کند هنجار کجا و درباره چه کسی اعمال شود. والدرون نیز یادآور می‌شود که کرامت ارزشی انتزاعی نیست، بلکه منزلتی انضمامی است که محتوایش را ایده زمینه‌ای تعیین می‌کند (Waldron, 2013: 25-26)؛ و چون حاکم می‌تواند این ایده زمینه‌ای را تعیین کند — چه کسی «دشمن» یا «تروریست» است - او همچنین است که تعیین می‌کند چه کسی از منزلت کرامت برخوردار است و چه کسی محکوم به سرنوشت هومو ساکر.

نتیجه‌گیری

تحلیل پیش‌گفته نشان داد که آنچه «نقصان‌های ساختاری» حقوق بین‌الملل خوانده می‌شود، در ژرف‌ترین لایه خود، چیزی جز ساختار متافیزیکی حاکمیت نیست. نقصان حکومتی (فقدان قدرتی عمومی و جهانی) و نقصان مشروطیتی (بت‌وارگی حاکمیت)،

دو کاستی قابل‌جبران با مهندسی حقوقی نیستند، بلکه دو صورت انضمامی از وضعیت استثنایی دائمی شده در سطح بین‌المللی‌اند؛ صورت‌هایی که در سه حوزه موضوعه - قواعد آمره، مسئولیت حمایت، و عدالت کیفری بین‌المللی - به‌روشنی بازشناخته شدند. حاکمیت با تولید مداوم یک «بیرون» پردیده - حیات برهنه، دشمن، استثنا - خود را بازتولید می‌کند، و هر وعده اخلاقی که در چارچوب همین ساختار صورت گیرد، در معرض آن است که به خشونت‌ی تازه بدل شود.

با این همه، تحلیل ساختاری نباید به بدبینی فلج‌کننده بینجامد. فراخوان به مشروطیت بین‌المللی، هرگاه در افق آگامبنی بازخوانی شود، نه به معنای تحمیل جدولی از ارزش‌های از پیش تعیین‌شده، بلکه به معنای فراهم‌آوردن بستری برای تعلیق دائمی خودِ تعلیق‌کننده است. داسپرمن به‌درستی می‌گوید که حقوق‌دانان بین‌المللی باید کوشش خویش را وقف طراحی ابزارهایی کنند که منظره گسست‌ناپذیر درباره خیر عمومی را شفاف‌تر و بازتر سازند (d'Aspremont, 2007: 36). این منظره اما، تنها زمانی از چنگ حاکمیت رها می‌شود که هیچ قدرتی نتواند خود را از آن بیرون بکشد؛ یعنی زمانی که حاکمیت دیگر نه حقی طبیعی برای تعلیق هنجار، بلکه صلاحیتی امانی و مشروط شناخته شود.

وینسنت با طرح مفهوم «دولت مدنی» (civil state) و «مجمع دولت‌های مشتاق به مدنیت» (comity of aspirant civil states)، مسیری ترسیم می‌کند که در آن حقوق بشر نه ادعاهایی اخلاقی و بیرونی، بلکه بخشی از دیالکتیک درونی خودمحدودسازی مشروطه است (Vincent, 2010: 200-207). از نگاه آگامبنی، این دولت مدنی می‌تواند نخستین گام به‌سوی برچیدن ماشین حاکمیت باشد: اگر حاکمیت بپذیرد که خود را همچون امانتی در خدمت حیات محدود کند، شکافی در ساختار شمول‌پردکننده پدید می‌آید؛ شکافی که فضایی برای ظهور جامعه‌ای از زندگان می‌گشاید، جامعه‌ای که در آن کرامت نه صفتی اعطاشده از سوی حاکمیت، بلکه واقعیتی ذاتی از حیات زنده است.

آلوت شناسایی نقصان‌ها را نخستین گام برای به‌روزرسانی نظم حقوقی می‌داند (Allott, 2002: ch. 10, §9). این به‌روزرسانی، از منظر این نوشتار، نه افزودن لایه‌ای حکومتی یا مشروطیتی به ساختار موجود، بلکه گشودن نظم حقوقی به‌روی حیاتی است که تاکنون از آن طرد شده است؛ امری که مستلزم دو حرکت هم‌زمان است: نخست، بازپس‌گیری هنجارسازی از پایین، از رهگذر مشارکت فعالانه همه ذی‌نفعان — جنبش‌های اجتماعی، دولت‌های حاشیه‌ای، افراد - چنان‌که باکسی آن را پیش‌شرط «جهان‌شمولی عینی» می‌داند (Baxi, 2002: 165-170)؛ و دوم، بازاندیشی نظم حقوقی در جهت انحلال تدریجی اصل حاکمیت، به سود همبستگی‌ای فرادولتی که بر کرامت ذاتی حیات استوار باشد. آگامبن در وسایل بی‌هدف از «جامعه‌ای که می‌آید» سخن می‌گوید: جامعه‌ای که در آن تعلق، دیگر نه از رهگذر طرد - شهروند/بیگانه، خودی/دیگری - بلکه از رهگذر اشتراک در خودِ واقعیت حیات تعریف می‌شود (Agamben, 2000: 85-86). افق مشروطیت بین‌المللی، اگر جدی گرفته شود، باید به‌سوی همین جامعه گشوده گردد؛ نظمی که در آن حقوق، نه حافظ حاکمیت، بلکه پاسدار حیات در تمامیت زنده آن باشد.

وظیفه امروز جامعه دانشگاهی و حقوقی، فراتر از نقد و واسازیِ گفتمان مسلط، گشودن فضایی است برای حیاتِ پردیده: شنیدن صدای کسانی که در شکاف‌های حقوق بین‌الملل — پنهانده، غیرنظامی در منطقه جنگی، جمعیت تحت تحریم‌های یک‌جانبه، شهروند دولت آماج اقدامات قهری — به حیات برهنه بدل شده‌اند، و بازتعریف نظم حقوقی به‌گونه‌ای که هیچ انسانی نتواند به هومو ساکر بدل شود. این بازتعریف مستلزم آن است که منطق جامعه بر منطق نظام غلبه یابد، حاکمیت از بت به امانت بدل شود، و مراقبت از حیات جایگزین مدیریت استثنایی آن گردد.

ابراهیم‌گل، ع. (مترجم). (۱۳۹۲). مسئولیت بین‌المللی دولت: متن و شرح مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی.

ممتاز، ج. (۱۳۷۷). حقوق بشر در پرتو تحولات بین‌المللی (ح. شریفی طراز‌کوهی، مترجم و محقق). تهران: چاپ اول.

References

- Agamben, G. (1998). *Homo sacer: Sovereign power and bare life*. Stanford University Press.
- Agamben, G. (2000). *Means without end: Notes on politics*. University of Minnesota Press.
- Allott, P. (2002). *The health of nations: Society and law beyond the state*. Cambridge University Press.
- Anghie, A. (2005). *Imperialism, sovereignty and the making of international law*. Cambridge University Press.
- Baxi, U. (2002). *The future of human rights*. Oxford University Press.
- Bianchi, A. (2009). Looking ahead: International law's main challenges. In D. Armstrong (Ed.), *Routledge handbook of international law* (pp. 392–407). Routledge.
- Buzan, B. (1993). From international system to international society: Structural realism and regime theory meet the English School. *International Organization*, 47(3), 327–352.
- Cassese, A. (1998). On the current trend towards criminal prosecution and punishment of breaches of international humanitarian law. *European Journal of International Law*, 9, 2–17.
- d'Aspremont, J. (2007). The foundations of the international legal order. *Finnish Yearbook of International Law*, 18, 219–255.
- Hurd, I. (2011). Is humanitarian intervention legal? The rule of law in an incoherent world. *Ethics & International Affairs*, 25(3), 293–313.
- Koskeniemi, M. (2006, June 7). *The fate of international law: Constitutional utopia or fragmentation?* Chorley Lecture, London School of Economics.
- Koskeniemi, M. (2012). Law, teleology and international relations: An essay in counterdisciplinarity. *International Relations*, 26(1), 3–34.
- Meron, T. (2006). *The humanization of international law*. Martinus Nijhoff Publishers.
- Saul, M. (2015). Identifying jus cogens norms: The interaction of scholars and international judges. *Asian Journal of International Law*, 5, 26–54.
- Vincent, A. (2010). *The politics of human rights*. Oxford University Press.
- Waldron, J. (2013). *Is dignity the foundation of human rights?* NYU School of Law, Public Law & Legal Theory Research Paper Series, Working Paper No. 12-73.
- Weiler, J. (2004). International law—Governance, democracy and legitimacy. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, 64(3), 547–562.
- Žižek, S. (2005). Against human rights. *New Left Review*, II(34), 115–131.
- Charter of the United Nations. (1945, June 26). *I UNTS XVI*, Arts. 2(4), 51.
- International Commission on Intervention and State Sovereignty. (2001). *The responsibility to protect*. International Development Research Centre.
- International Court of Justice. (1986). *Military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America): Merits, judgment*. *I.C.J. Reports 1986*, 14.
- International Law Commission. (2022). *Draft conclusions on identification and legal consequences of peremptory norms of general international law (jus cogens), with commentaries*. In *Report of the International Law Commission, seventy-third session* (UN Doc. A/77/10).
- IPS News. (2025, June 26). *A growing gap between principle and implementation: 20 years of responsibility to protect*.
- Teitt, S. (2025). Israel, Gaza, and the unrealised promise of the responsibility to protect. *Global Responsibility to Protect*, 17(4), 394–400.

United Nations General Assembly. (2005, October 24). *2005 World Summit Outcome* (UN Doc. A/RES/60/1).

United Nations High-Level Panel on Threats, Challenges and Change. (2004, December 2). *A more secure world: Our shared responsibility* (UN Doc. A/59/565).

United Nations Secretary-General. (2005, March 21). *In larger freedom: Towards development, security and human rights for all* (UN Doc. A/59/2005).

U.S. Department of State. (2025, February 6). *Imposing sanctions in response to the ICC's illegitimate actions targeting the United States and Israel* [Press statement].

Vienna Convention on the Law of Treaties. (1969, May 23). *1155 UNTS 331*, Art. 53.

Forbes. (2025, June 8). US State Department sanctions International Criminal Court judges. *Forbes*.